

ASSISI SZENT FERENC KIS VIRÁGAI

Valamikor fenn az assisi hegyen, a szögletes, szürke tornyok tövében olvastam először *I Fioretti*t, assisi Szent Ferenc virágait. És mialatt az arasznyi könyv olvasó kiadása Krisztus dicsőséges kis szegényének csodáit és istenes példáit mesélte az umbriai ég alatt, a kőfalak peremén áthajoltak az olajfák és száz és száz ezüstajakkal belenevettek a napsütötte szélbe. A fehér por vígan, könnyedén vándorolt Santo Francesco hajdani útjain és lenn a mélyben, alázatos kápolnája felett, az Angyalok Boldogasszonyának a harangja énekelt.

A hegynek kanyarodó utcából hangok hallatszottak. Egyszerre Tolsztoj neve hullott bele a harangjátékos assisi csendbe. Úgy hullott bele, mint egy kő.

Két idegen jött fölfelé a meredek utcán. Fiatal, sápadt szláv arcba ütközött a tekintetem. „A mi apostolunk... ő az új kor apostola...” Szent Ferenc városában Tolsztojról beszéltek. És ahogy megidéztek, szinte hívták, hirtelen, mintha már jött is volna az úton, zilált ősz hajával, nyersen faragott, zordon arcával, reklámruhájában, piszkos zubbonyában. Jött, közhírré tett erényeivel, ujságokban kürtölt példaadásával, közszemlére helyezett lemondásával.

Es gondolatomban ekkor szinte szembekerült egymással az olajfák alatt a porban, a tagbaszakadt, reklámzubbonyos zord orosz és őszinte rongyaiban, vidáman, Krisztus dicsőséges kis szegénye.

Az assisi posztókereskedőnek, Messer Pietro Bernardone-nak fia, huszonhárom éves volt, mikor megtért Krisztushoz és lemondott a jólétről, az otthonról, víg, kóborló lovagok könnyelmű, hetyke életéről. Kővön aludt és koldult.

Tolsztoj pedig aggastyán volt, mikor lemondott. Ő akkor toltta el magától a gazdagságot és az életet, mikor ernyed, öreg ujjai már annyira remegtek, hogy nem bírták markolni. És talán, hogy ez a remegés ne lássék, azért támasztotta meg a kezét az ekeszarván. Ő kiégett testére húzta fel a durva inget és apostolkodás közben ebédelni és aludni jasznaja-poljánai kastélyába járt... Ősemberi pózok, misztikus őskeresztényi tévelygések, barbáru mohón ivott felvilágosodottságok, kivételes tehetségek, elmosódott világnézetek. Mögötte könyvtárnyi írás, nagy regények, súlyos könyvek, fárasztó gyónások, szatirikus vígjátékok, tragikus tanítások, új evangéliumok.

Assisi Szent Ferenc saruja körül a Fioretti és ajkán rövid éneke, a *Cantico del Sole*, melyből Dante tanult és Petrarca és Lionardo da Vinci.

Minden tanítás mérlege a megvalósulás.

Assisi Szent Ferenc tanításából az élet új világossága, az emberiség kultúrája lett, a Fiorettiből az emberiség új tavasza, a *Cantico del Sole*-ből az olasz Renaissance.

Emlékezem rá, ott a meredek assisi útnál arra gondoltam akkor, vaj-

jon mi lesz Tolsztoj tanításából? . . . Évek multak — a bolsevizmus lett belőle. És az a sápadt orosz diák azóta talán belehalt apostola tanaiba, Tolsztojt pedig elátkozta földönfutó és börtönülő nemzete.

Azok, akik elaggottan lesznek apostolok, mikor már nincs miről lemondaniok — hamis apostolok és megöregítik a világot. Az emberiségnek csak fiatal apostolok adnak új fiatalságot.

Assisi Szent Ferenc megtanította a középkor árva emberét a világosságra, fényeskedő emberét a szegénységre, örömtelen emberét az öröme és az emberiséget a fiatalságra. Visszavezette a naphoz, a vizekhez, a fákhhoz, a madarakhoz, vissza Krisztushoz. És Krisztust, akit már csak komor székesegyházak félelmes, borongó pompájában, fogadalmi kincsek között kerestek az emberek, ő megtalálta a zöld Umbria rétjein, folyók partján, köves gyalogsövényeken és a san damiano-i csendben: „Nonne vides quod domus mea destruitur . . .“ Az Úr háza omladozott, Szent Ferenc meghalotta az omlást és jelt adott a földi kincsekért és hatalomért küzdő Anyaszentegyháznak. Megtanította másodszer az embert arra, amire Krisztus tanította.

Igy történt, hogy napjaiban az Evangélium, mint régen, gyönyörűen újra mondta: „Abban az időben a vetéseken haladt át Jézus. . .“ Az assisi barát követte a Mester nyomát. És még ma is a legtisztább és legszebb emberi mosollyal, Krisztus vetéséből mosolyog le az évszázadokra.

Ez a csodálatos mosoly benne van a Fioretti-ben. „Frate Lione irjál“, — mondotta a legenda szerint Szent Ferenc kiválasztott tanítványának. És Frate Lione írt, írtak a későbbi ferences barátok és századról századra másolták az assisi Szent Kis Virágait, melyekben soha nem hervadón virít a középkor szépsége.

Talán ezért mondják sokan, hogy nem lehet lefordítani I Fioretti-t, mert leveri a szirmai, aki hozzányúl. — A Génusz kiadóvállalat kísérletet tett és a nemrégelhúnyt tudós, Kaposy József Fioretti-fordítását: „Assisi Szent Ferenc virágos kertje“ címmel másodszer adta ennek a magyar kornak a kezébe, melynek csak úgy, mint a XIII. századnak, szüksége van az assisi barát szavára.

A Génusz kiadóvállalat mintha kegyelettel emlékezett volna meg arról, hogy a legrégebb magyar könyv — az Ehrenfeld-kódex — is Ferenc-legenda, ünnepi díszben adta ki az assisi szent Kis virágait. A képek, a betűk, még a papiros is a szöveget igyekszik szolgálni.

Kaposy József értékes munkát végzett, de tudós maradt és nem lett költő, mikor fordított. Jegyzeteiben és előszavában nagy és tiszteletreméltó tanulmány nyoma kíséri a könyvet. Kár, hogy az előszó útiélményei olykor kissé profánul hatnak, szinte úgy hatnak, mintha valaki az Evangélium elé palesztinai utazásának az élményeit szögezné bevezetésül.

A fordítás azonban él és a fordítónak a Fioretti egyik legszebb kapitulumát: „Miként oktatta ki Szent Ferenc Frate Lionét a tökéletes vig-ságról. . .“ sikerült beletükroznie nyelvünkbe, bár az eredeti nyelv üdén, megindítóan csörgedező hosszú mondatait eltagolta és gyakran túl szabadon választotta a szavakat. Közben olykor a XIII. század szellemének, olykor Szent Ferenc egyéniségének ellentmondókat talált.

„Szent Ferenc megútálta az életet. . .“, mondja a fordítás, míg a Fioretti szelíden mondja, hogy „megvetette az életet. . .“, „az önkívületig fokozódó édeskedés által Szent Ferenc nemcsak, hogy Istenhez ragadtatott, hanem. . .“ — mondja a fordítás, míg az eredeti szöveg egyszerűen mondja:

„Szent Ferenc az elmélyedés önkívületében nemesak, hogy Istenhez emelkedett, hanem...”

Abban a fejezetben, melyben Szent Ferenc a bevagnoi mezőn a madaraknak prédikál, ugyanígy változott el a fordító tolla alatt a világ egyik legelragadóbb szépsége:

Sirocchie mie, ucelli... — mondja a Fiorettiben Szent Ferenc: „Kis testvéreim, madarak... nem vettek és nem arattok és Isten mégis táplál és adja néktek italul a folyókat és forrásokat és adja néktek menedékül a hegyeket és völgyeket és a magas fákat, hogy fészket rakjatok...”

Ilyes szavakkal szólt a Fioretti-ben kis testvéreihez Szent Ferenc, míg a magyar fordításban az árnyalatok elváltoztatják a jelentőségeket és Isten roppant ajándékai kisebbek lesznek. Ott, az Úr italul nem a folyókat és forrásokat, menedékül nem a hegyeket és völgyeket adja a madaraknak, hanem a fordítás szerint: „...a folyók és források vizét adja italotokul. Tőle kapjátok a hegyek és völgyek menedékeit.” Ott folyók és hegyek helyett csak vizet és menedéket ad...

A madarakhoz intézett prédikációban assisi Szent Ferenc esodálatos mosolya ragyog fel. Azt a mosolyt nem lehet lefordítani.

Csak egyetlen, halhatatlan művész győzte a csodát, túl szavakon, túl nyelveken, minden idők számára, egy művész, aki magyar volt.

Liszt Ferenc zenéjében, a Szent Ferenc Legendában felmosolyog Krisztus dicsőséges kis Szegénye, megcsendül a hangja és a zengő szellők dudolásán át felelnek neki a madarak.

Tormay Cécile.

É J J E L

*Kedvesem alszik és ajka nevet.
(Ringat a hullám könnyű szelet.)*

*Gyenge szívemben a Végtelent érzem.
(Szállnak a felhők a végtelen égen.)*

*Szeretni: Végzet és isteni Jó!
(Álmosan loccsan az éjjeli tó.)*

*Édes az élet és — holt ami volt!
(Villan a vízen a fölkelő hold!)*

Csöndes Pál.